

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet

Nummer 56, efterår 2025

© Tidsskriftet og forfatterne, 2025

Propædeutik 2: Hebraisk

Hebraisk portfolio 2

Af stud. Mag.

Anton Fredberg Petersen

1. Indhold

1. INDHOLD	1
2. Om kasus	4
3. Om lamed-he verber	6

Hebraisk portfolio 2:

I denne opgave vil jeg lave en oversættelse af Genesis 4:1-10, hvor der er taget hensyn til sætningstyper og såkaldt tid. I vers 7 vil jeg overveje om, der i verset er låneord fra andre semitiske sprog. Til vers 8 vil jeg inddrage tekstkritik, og kort redegøre for brug af mulig kasus. Til sidst i opgaven vil jeg komme med en redegørelse for de oprindelige kasusmærkers form, samt for kasus' funktioner. Desuden vil jeg redegøre for la-med-he verbers oprindelse og, med inddragelse af Meshastelen, komme ind på hvordan man kan skelne imellem forskellige typer af disse. Alle henvisninger til paragraffer er til Dan Enok Sørensens *Bibelsk-hebraisk grammatik*, 2003, Højbjerg, Forlaget Hovedland.

Gen 4:1 – Eftersom¹ mennesket havde samleje med² sin kone Eva, blev hun gravid³ og fødte Kain, så sagde hun ’’jeg har skaffet⁴ en person sammen med Jahve’’.

Gen 4:2 – Endvidere⁵ fødte hun⁶ hans bror Abel. Abel blev en fårehyrde⁷, men⁸ Kain blev en agerbruger⁹.

Gen 4:3 – Efter der var gået noget tid¹⁰, bragte¹¹ Kain en offergave af agerjordens afgrøder¹² til Jahve,

---

¹ Verset indledes med en uægte verbalsætning, da subjektet står skrevet før verbet, hvilket indikerer baggrund eller begrundelse. Desuden står verbet i qatal, hvilket også er med til at indikere at der her er tale om baggrundsviden.

² Verbet וָדַע oversættes ofte med betydningen ’at vide’ eller ’at kende’, men i dette vers er der nok nærmere tale om den homonyme betydning ’at have samleje’. Jeg har valgt formulering ’havde samleje med’ af oversættelsesmæssige årsager, men det skal her påpeges at jeg læser וְעִם som en objektsmarkør og ikke som præpositionen ’med’.

³ Den centrale handling udtrykkes i det narrative hovedtempus wajiqtol.

⁴ Verbet וָקָנִיתִי (קָנָה i qatal qal 1 c.) kan opfattes som et ordspil forbundet med navnet קַיִן.

⁵ Verbet וְעַתָּה (עָתָה i wajiqtol 3 f. sg.) er et udfyldende verbum som kan oversættes med: ’blive ved med at’ eller ’fortsætte’, det kan desuden oversættes adverbialt: ’endvidere’. Hovedhandlingen til udfyldende verber står ofte i infinitiv constructus. Her skal det påpeges at verbet indikerer at Abels fødsel foregår umiddelbart efter Kains, der er altså tale om tvillinger. Oversættelsen kunne således også lyde: ’Hun fortsatte med at føde hans bror Abel’.

⁶ Hovedhandlingen står i infinitiv constructus (her med וְ).

⁷ וְצֹאֵן: ’en vogter (af) får’. וָעֵצָה er et aktivt participium (af וָעָצָה, ’at vogte’), det vil sige et nomen, og står i status constructus. Der dannes således et constructforhold med nomenet וְצֹאֵן, ’får’. Dette kan læses som en genitivus epexegeticus, hvor andet led beskriver en væsentlig egenskab ved første led. Derfor smelter constructforhold sammen til ét begreb, så ’vogter (af) får’ bliver til ’fårehyrde’ (Jf. § 157f). Aktivt participium bruges desuden ofte til at udtrykke erhvervsbetegnelse.

⁸ Her følger en uægte verbalsætning, hvor verbet desuden står i qatal, efter en ægte verbalsætning, hvor verbet står i wajiqtol. Dette kan udtrykke et modsætningsforhold.

⁹ Også genitivus epexegeticus. וְעֹבֵד אֶרֶץ: ’en arbejder (af) agerjord’ bliver til ’en agerbruger’.

¹⁰ Verset indledes med וְהָיָה (wajiqtol 3 m. sg. af וָהָיָה) som her fungerer som en tempusindikator, der viser at handlingen foregår i datid. Dette efterfølges af מִקֵּץ יָמִים, ordret ’efter dages afslutning’.

¹¹ וַיָּבֵא (wajiqtol 3 m. sg. hifil af וָבָא i qatal ’at gå ind’, i hifil ’at føre ind’ eller ’at bringe’)

¹² וְהָאֵדָמָה פְּרִי הָאֲדָמָה står singularis, men jeg læser det som et kollektiv.

Gen 4:4 – men¹³ Abel, han bragte sågar af sit småkvægs førstefødte¹⁴, det vil sige¹⁵ af deres fedtstykker. Og Jahve så med velvilje på Abel og hans offergave,

Gen 4:5 – men¹⁶ på Kain og hans offergave, så han¹⁷ ikke med velvilje. Og Kain blev meget vred¹⁸ og han gik med sænket hoved¹⁹.

Gen 4:6 – Og Jahve sagde til Kain ”hvorfors blev du vred og hvorfors gik du med sænket hoved,

Gen 4:7 – mon ikke hvis du handler godt, så er der tilgivelse²⁰, men²¹ hvis du ikke handler godt, så er synd en dæmon²² ved døren²³, og dens begær vil være mod dig, men²⁴ du kan herske²⁵ over den.”

Gen 4:8 – Og Kain sagde til sin bror Abel²⁶, da de var i marken²⁷ rejste Kain sig imod sin bror Abel og slog ham ihjel²⁸.

Gen 4:9 – Og Jahve sagde til Kain ”Hvor er din bror Abel” og han svarede ”Jeg ved det ikke, mon jeg er min brors vogter.”²⁹”

---

¹³ Verset indledes med en uægte verbalsætning og verbet står i qatal, hvilket indikerer et modsætningsforhold.

¹⁴ מְבֵרֵרֹת צֹאנוֹ er en partitiv genitiv, hvor første led udgør en del af andet leds større helhed, og kunne også oversættes ’de førstefødte af hans småkvæg’. Se mere om brugen af genitiv i ’Om kasus’ senere i denne opgave.

¹⁵ Jeg opfatter ך (som foran en labial bliver til ך) i וּמִקְלֵבָהּ, som et waw-explicativum.

¹⁶ Verset får karakter af en modsætning på grund af tempus skifte, derfor oversættes ך med ’men’.

¹⁷ Verbet står her i qatal (וַיִּשַׁע), modsat i vers 4:4, hvor det stod i wajiqtol (וַיִּשַׁע), hvilket indikerer et modsætningsforhold.

¹⁸ וַיִּחַר לְקַיִן מְאֹד ordret: ’og det flammede meget op for Kain’.

¹⁹ וַיִּפְּלוּ פָּנָיו ordret: ’og hans ansigt faldt’.

²⁰ מוֹן יִשְׁעֶךָ ordret: ’mon ikke hvis du handler godt tilgivelse’, אָשַׁע kan opfattes som en nominal-sætning i sig selv og kan derfor læses ’så er der tilgivelse’.

²¹ Da ך her indfører en modsætning oversætter jeg det til ’men’.

²² רָבַץ kunne godt ligne et aktivt participium maskulinum singularis af רָבַץ som kan betyde ’at ligge ned’, men da det så ville ligge sig til הַטָּאָה ’synd’, som er et nomen i femininum, giver det ikke mening. רָבַץ kan dog også læses som et låneord fra akkadisk hvor rabis (ellers rabisu) kan betyde ’en dæmon’.

²³ Hvis det antages at רָבַץ jf. den akkadiske betydning skal læses ’en dæmon’, kan לְפֶתַח הַטָּאָה רָבַץ ordret oversættes: ’ved døren synd en dæmon’, men siden der er tale om en nominal-sætning kan sætningen oversættes ’så er synd en dæmon ved døren’.

²⁴ Da der her forekommer en uægte verbalsætning, indfører ך en modsætning og derfor oversættes det til ’men’.

²⁵ Verbet står i jiqtol, som kan udtrykke det modale. Alternativt kan verbet opfattes som en apocopatus, som kan bruges til at udtrykke bøn, ønske eller befaling, hvorved oversættelsen kunne lyde ’du skal herske’.

²⁶ Her lader der til at være et stykke af teksten som mangler, for det fremgår ikke i Codex Leningradensis hvad Kain siger til Abel. Det tekstkritiske apparat i Biblia Hebraica Stuttgartensia foreslår, på baggrund af bl.a. Septuaginta og Den Samaritanske Pentateuk, גָּאֵה הַשָּׂדֶה ’lad os gå ud i marken’. גָּאֵה er en energicus 1 c. pl. af verbet הָלַךְ, som opfører sig som et Pe-Waw-Jod-Sere verbum. הַשָּׂדֶה står i akkusativ, som kan beskrive hvortil en bevægelse foregår (jf. §140f), så selvom teksten meget ordret kan læses ’lad os gå marken’, er ’lad os gå ud i marken’ mere nærliggende. For en mere dybdegående redegørelse for kasus i bibelsk hebraisk se ’Om kasus’ senere i denne opgave.

²⁷ וַיְהִי בְּהִיּוֹתָם בַּשָּׂדֶה er en tidsbisætning og kan meget ordret læses: ’ved deres væren i marken’. וַיְהִי er en tempusindikator som viser at handlingen foregår i fortiden. בְּהִיּוֹתָם, er selve tidsbisætningen og består af præpositionen בְּ, verbet הִיָּה i infinitiv constructus samt subjektet, her udtrykt i form af 3 m. pl. suffiks.

²⁸ Med inddragelse af den førnævnte tekst kritisk får vi således ’Og Kain sagde til sin bror Abel ”lad os gå ud i marken”, da de var i marken, rejste Kain sig imod sin bror Abel og slog ham ihjel’.

²⁹ מוֹן הַשְּׂמֵר אָנֹכִי er en nominal-sætning, som består dels af spørgepartiklen ך som kan oversættes ’mon’ + aktivt participium af שָׁמַר som kan have betydningen ’at vogte’, אָנֹכִי som betyder ’bror’ + suffiks 1. c. og

Gen 4:10 – Og han sagde ”Hvad har du gjort³⁰, hør³¹ din brors blod³² råber³³ til mig fra agerjorden.”

2. Om kasus

I bibelsk hebraisk er de oprindelige kasusmærker, i vid udstrækning, faldet bort. Man kender dog kasusmærkerne fra andre semitiske sprog hvor de er blevet bevaret, eksempelvis klassisk arabisk, samt fra akkadisk. I singularis har de været ’u’ for nominativ, ’a’ for akkusativ og ’i’ for genitiv. I pluralis har de været ’u / ū’ for nominativ og ’i / ī’ for akkusativ og genitiv. Disse kasusvokaler har, jf. arabisk, været efterhængt et givent nomen, og de kaldes paragogiske vokaler³⁴. Det er desuden mulig at før-bibelsk hebraisk har haft indeterminationsmærket ’m’ (dette kaldes mimation), som kendes fra akkadisk og svarer til det klassiske arabiske indeterminationsmærke ’n’ (som kaldes n-ation)³⁵. Således ville de ubestemte endelser i singularis være ’um’ i nominativ, ’am’ i akkusativ og ’im’ i genitiv. Indeterminationsmærket ’m’ er tidligt forsvundet på hebraisk, hvorefter kasusvokalerne også er forsvundet i overensstemmelse med lydreglen om at kort vokal i udlyd elideres³⁶. Rester af kasusmærkerne kan dog godt forekomme på bibelsk hebraisk, eksempelvis i retningsakkusativ הַ som indikerer hvortil en bevægelse foregår, altså en funktion som er tilsvarende den vi ser akkusativ have i den tekstkritiske revision af Gen 4:7, hvor den karakteristiske retningsakkusativ dog ikke er synlig. Udover at indikere retningen hvortil en bevægelse foregår, kan akkusativ bruges til adskillige andre formål på hebraisk. Den kan fungere som direkte objekt for et finit verbum, som er dens mest udbredte funktion. Her kan den direkte objektsmarkør תָּ , eller brugen af et objektsuffiks, afsløre at et nomen står i akkusativ, dette er dog ikke

---

אֲנִי som er 1. c. personligt pronomen. I $\text{הִשְׁמַר אֶת־יְהוָה}$ er der tale om et constructforhold som udgør en beskrivende/begrænsende genitiv; første led, participiet, indikerer hvilken egenskab der gør sig gældende og andet led beskriver hvor første led gør sig gældende. Vi kan formidle overgangen med eksempelvis ’af’ (Jf. § 157e), hvorved oversættelsen (meget ordret) kunne lyde ’mon vogter af min bror jeg er?’.

³⁰ Verbet עָשָׂה er en qatal qal 2. m. sg. af עָשָׂה som kan betyde ’at gøre’. Verbet er et lamed-he verbum, for en mere udførlig redegørelse for lamed-he verber se ’Om lamed-he verber’ senere i denne opgave.

³¹ קוֹל har ofte betydningen ’stemme’, men da det er første led i et constructforhold, kan det bruges som interjektion (jf. § 165c) og kan oversættes med ’hør!’.

³² דָּמִי står i pluralis og status constructus. At nomenet står i pluralis, indikerer at der er tale om udgydt blod. En oversættelse kunne således også lyde ’din brors udgydte blod’.

³³ $\text{דָּמִי אֶת־בְּרוֹתֶיךָ צֹעֲקִים}$ er en nominalsætning som består af דָּמִי i pluralis status constructus, som ligger sig til אֶת־יְהוָה som er אָח , ’bror’, + 2. maskulinum singularis suffiks, samt aktivt participium pluralis af צָעַק , som er medie gutteralis hvorved vi får hataf patach i stedet for sewa under ayin. En meget ordret oversættelse kunne lyde ’din brors blod er råbende’, men da aktivt participium kan bruges til at udtrykke den igangværende, har jeg valgt at oversætte det til en dansk præsens.

³⁴ Jf. § 23a

³⁵ Jf. § 23b

³⁶ Jf. § 23c

altid tilfældet og derfor må man til tider afgøre dette ud fra tekstens syntaks³⁷. Blandt akkusativens adskillige funktioner kan desuden bruges til at indikere tiden hvornår og hvor længe en handling foregår, bevæggrunden for en given handling samt materialet af hvilket eller redskabet med hvilket noget produceres³⁸. Desuden forekommer henseendets akkusativ, som eksempelvis bruges i Gen 3:15 *וְהָאָדָם יִשׁוּפֵק רֹאשׁוֹ* som kan oversættes 'han skal sigte på dig i henseende til hoved', eller mere mundret 'han skal sigte på dit hoved'³⁹. Endelsen יִ (hiræq compaginis) som tilføjes ordet *הָאָדָם* i status constructus, samt med suffiks som eksempelvis *הָאָדָם* i Gen 4:10, kan forklares med en kasusrest for genitiv⁴⁰. Constructforhold vil ofte have genitivisk betydning⁴¹. Genitiv kan, som i Gen 4:2, bruges kvalificerende (genitivus epexegeticus) hvor andet led beskriver eller kvalificerer første led i et constructforhold, hvorved constructforholdet i oversættelse ofte smelter sammen til ét begreb⁴². Genitiv kan også bruges begrænsende eller beskrivende, som i Gen 4:9 *וְהָאָדָם יִשׁוּפֵק רֹאשׁוֹ*, hvor overgangen mellem de to led i constructforholdet ofte kan gives med 'af', i andre tilfælde kan 'i henseende til' være mere oplagt⁴³. Desuden kan genitiv blandt andet have følgende funktioner: possessiv genitiv (som udtrykker ejerskabsforhold, eksempelvis *וְהָאָדָם יִשׁוּפֵק רֹאשׁוֹ* 'kongens hest'), objektiv genitiv (så som *וְהָאָדָם יִשׁוּפֵק רֹאשׁוֹ* 'frygt for Gud', her kunne der i princippet godt være tale om en possessiv genitiv, så man må bestemme betydningen kontekstuel) og den føromtalt partitive genitiv (hvor første led er en logisk del af andet led som udgør en større helhed, som eksempelvis i Gen 4:4: *וְהָאָדָם יִשׁוּפֵק רֹאשׁוֹ* hvor oversættelsen kunne lyde 'de førstefødte af hans småkvæg')⁴⁴. Nominativ udgør subjektets kasus, og som nævnt tidligere er det oftest tilfældet at subjektet efterstilles verbet (hvorved vi får en ægte verbalsætning). Et fritstående personlig pronomen, et egennavn eller andet nomen, som står direkte efter et finit verbum, hvor bøjningen er i overensstemmelse med nominet i køn og tal, kan således afsløre at der er tale om nominativ. Det kan dog også forekomme at subjektet står skrevet før verbet (hvorved vi får en uægte verbalsætning). Til tider vil det være helt tydeligt hvem som udgør subjektet i en tekst, på trods af at der er tale om en uægte verbalsætning, eksempelvis i Gen 4:1 *וְהָאָדָם יִשׁוּפֵק רֹאשׁוֹ* hvor syntaksen (og især objektsmarkøren) gør det tydeligt at det er mennesket som er subjektet og Eva som er objektet. Til tider må man bestemme subjektet i en tekst kontekstuel. Et paragogisk וְ, som er en kasusrest for

³⁷ Jf. § 140a-b

³⁸ Jf. § 140g-i

³⁹ Jf. § 140n

⁴⁰ Jf. § 23j

⁴¹ Jf. § 157a

⁴² Jf. § 157f

⁴³ Jf. § 157e

⁴⁴ Jf. § 157b-d

nominativ, forekommer i visse sammensatte ord, eksempelvis i Gen 36:4 רַעוּיָאֵל, som måske kan betyde 'guds ven'⁴⁵.

3. Om lamed-he verber

lamed-he verber er verber som i qatal qal 3. m. sg. ender med ה. Disse har oprindeligt været henholdsvis lamed-waw og lamed-jod verber, hvor det oprindelige ו eller י er elideret, i overensstemmelse med lydreglen om at intervokalisk ו eller י bortfalder. ה markerer således en lang vokal som erstatter den bortfaldne konsonant, og er som sådan ikke en del af roden. Hvis der er tale om et reelt konsonantisk ה markeres det med mapiq, og verbet bøjes i disse tilfælde stærkt. De fleste lamed-he verber må opfattes som værende lamed-jod verber, da ו meget tidligt er blevet til ו⁴⁶, i overensstemmelse med reglen om at ו i forlyd på bliver til ו⁴⁷. Lydudviklingen i lamed-he verberne, med הָלָה som eksempel, har således i qatal qal 3. m. sg. set ud som følger: *galawa → *galaja → *galaa → *galā → הָלָה⁴⁸. På moabitisk er det mulig at skelne imellem lamed-jod og lamed-waw verberne, da lamed-waw verberne har bibeholdt ו som tredje radikal, mens lamed-jod verbernes ו er elideret. I Meshastelen (linje 6) findes ordet ויענו (her skrevet med hebraisk skrift, såkaldt Ktav Ashuri 'Asyrisk skrift', også kendt som Square script) med betydningen 'han undertrykte'. Teksten er ikke vokaliseret, men der er her sandsynligvis tale om en waiqtol piel 3. m. sg. af roden *עָנָו, hvorved vi ville få formen ויענו. Roden *עָנָו er på bibelsk hebraisk blevet til עָנָה, jævnført den føromtalte lydudvikling, en waiqtol piel 3. m. sg. heraf ville være ויען. Ordet עָנָה har altså oprindeligt været et lamed-waw verbum. I linje 10 har vi ordet (igen med hebraisk skrift) ויבן, med betydningen 'han byggede', dette ord kan læses som en waiqtol qal 3. m. sg af verbet בָּנָה og ville således vokaliseres ויבן eller ויבן (jf. reglen om at hiræq bliver til sere i en lukket betonet stavelse. Denne lyd udvikling ligger til grund for udviklingen fra *bin, jf. arabisk, til בן 'søn'⁴⁹). Da der i dette ord ikke er nogen tredje radikal (som det gør sig gældende for lamed-he verber i waiqtol i bibelsk-hebraisk, hvor den karakteristiske lamed-he jiqtol-endelse הִי fjernes for at danne en apocopatus, på baggrund af hvilken waiqtol dannes), er der her tale om et lamed-jod verbum, som må have haft lydudviklingen: *banawa → *banaja → *banaa → *banā → בָּנָה.

---

⁴⁵ Jf. § 157o

⁴⁶ Jf. § 105a-b

⁴⁷ Jf. § 21a

⁴⁸ Jf. § 105c

⁴⁹ Jf. § 15j